

‘For the greatest benefit of mankind!’

JESPER JESPERSEN

Professor
dr. scient. adm.
Roskilde Universitet

Det var nok ikke nogen tilfældighed, at Alfred Nobel tilbage i 1895, da hans testamente blev skrevet, ikke inddrog økonomi, som en af de *videnskaber*, hvorom det med sikkerhed kunne siges, at der fandtes enestående bidrag, der ‘hafva gjort menneskeligheden den største nytta’. Det er som bekendt kun fysik, kemi og medicin, der blev givet den status.

I 1968 foreslog Sveriges Riksbank, at den økonomiske videnskab havde en sådan status, at den burde inddrages under den paraply af prestige, der omgiver nobelpriserne. Det blev til ‘*Sveriges Riksbanks pris i økonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne*’, der er en pris for exceptionelle bidrag til økonomisk videnskab (Den store danske Encyklopædi). Men i praksis er denne mindepris blevet fuldt ud adopteret af Nobelpris-institutionen, hvilket bl.a. fremgår af den officielle hjemmeside, se http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/facts/economic-sciences/index.html.

Denne udvidelse af Nobelpriserne til også at omfatte økonomi er naturligvis blevet udfordret dels af efterkommere af Alfred Nobel, fordi dette fagområde ikke var nævnt i testamentet; men måske nok så væsentligt, fordi det ikke er ukontroversielt at udpege videnskabelige bidrag inden for økonomi, som ubetinget har været til fordel for menneskeheden.

Det er dette sidste aspekt, jeg vil belyse her: Hvor etableret er økonomi som videnskab? Og efterfølgende vil jeg udfordre tildelingen af nobelprisen med et par eksempler.

For at et videnskabeligt bidrag kan kvalificere sig til at have bidraget til ‘the greatest benefit of mankind’, så må det opnåede resultat ‘kunne stå distancen’. Det vil sige have modstandskraft over for både samtidens, men også eftertidens kritiske afprøvelse. Her er økonomi og navnlig makroøkonomi hårdt ramt; for det er ikke muligt at gennemføre kontrollerede eksperimenter i stor skala, knap nok i lille skala.

Det indebærer en betydelig risiko for, at ‘plausible hypoteser’ i en periode ophøjes til et væsentlig bidrag til den ‘makroøkonomiske videnskab’, måske også fordi nobelpris-komiteén, naturligt nok, er under påvirkning af tidens strømninger.

Det er almindeligt anerkendt, at den økonomiske videnskab ikke er upåvirket af dominerende politiske ideologier. Joan Robinson måtte, på trods af hendes indiskutable bidrag til teorien om monopolistisk konkurrence, se sig forbigået, idet ‘her tendency to challenge established theory militated against her’, (McCarty, 2001, side 361). Nobelpristagere kan også være indbyrdes uenige: Gunnar Myrdal returnerede sin pris, da Milton Friedman fik nobelprisen i 1976. Ligesom mange tidligere nobelpristagere så undrende til, da Robert Lucas fik tildelt sin pris for udvikling af teorien om ‘rational expectations’ og ‘policy ineffectiveness’. Hvordan Lucas’ ‘forventningshypotese’ og tilknyttede policy-konklusion kunne være til ‘the greatest benefit of mankind’, stod ikke umiddelbart klart.

Det forhold, at uenigheden inden for den økonomiske videnskab er udtalt, kom måske klarest til udtryk i 2013, hvor hhv. Eugene Fama og Robert Shiller begge modtog nobelprisen for deres ‘empirical analysis of asset prices’. En empirisk forskning, der havde ført dem frem til diametralt modsatte resultater: Fama, at finansielle markeder er efficiente (afspejler al relevant information korrekt), Shiller, at finansielle markeder ofte reagere dysfunktionelt på (ny) information. Ikke uvæsentlige resultater, der blot demonstrerer, at økonomi ikke er en så etableret videnskab, at opnåede resultater er tilnærmelsesvist entydige. Det synes nobelpris-komiteéen nu også at have erkendt, hvilket må siges at diskvalificere ‘prisen’ i forhold til Alfred Nobels intention.

Jeg kan derfor ikke frigøre mig fra en følelse af, at økonomer (og således også den ‘økonomiske videnskab’) stadig er på et embryonisk stadie i deres forskning. Et stadie som andre videnskaber også har været igennem. Et eksempel herpå er den modstand som overgangen fra det ptolemæiske til det kopernikanske verdensbillede i sin tid mødte, dels hos den etablerede videnskab (herunder kirken), dels ud fra (naiv) positivistiske observationer af ‘solens gang over himmelhvelvet’. Men her 400 år efter ville det næppe være kontroversielt at tildele Galilei nobelprisen i fysik! Straks mere tvivlsomt er det, om medicin endnu er kommet i nobelpris-klassen, eller måske rettere om den var det tilbage i 1895. På den tid var f.eks. åreladning, som en kur mod bl.a. lungebetændelse, stadig i brug på baggrund

af videnskabelige afhandlinger. I dag mere end 100 år senere er parallellen til makroøkonomi slående.

Ovenstående bringer mig til den konklusion, at den økonomiske videnskab næppe endnu har nået en grad af afklarethed med hensyn til teoriudvikling og metode, der blot i rimelig grad berettiger den til at blive løftet op i nobelpris-klassen med det sigte at være til 'the greatest benefit of mankind'. Det kan uden vanskelighed påvises, at adskillige af de hidtidige priser er blevet tildelt på et grundlag, der efterfølgende er blevet udfordret, og hvor fordelene for menneskeheden, som helhed, har været stærkt begrænsede – om overhovedet.

Spørgsmålet er derfor, om økonomifaget har de nødvendige karakteristika til at nå en sådan grad af afklarethed. En vigtig videnskabsteoretisk diskussion, som de fleste økonomer desværre har undladt at interessere sig for. Et forhold der måske har været medvirkende til at bringe økonomi – i modsætning til de tre andre nobel-videnskaber - i miskredit i store dele af offentligheden?